

Vallásszabadság napi beszéd¹

„Őrhelyemre állok, odaállok a bástyára, figyelek, várva, hogy mit szól hozzám és mit felel panaszomra. Válaszolt is nekem az ÚR, és ezt mondta: Írd le ezt a kijelentést, vésd táblákra, hogy könnyen el lehessen olvasni! [...] az igaz ember a hite által él.” (Hab 2,1–2.4)

Keresztény testvéreim, ünneplő gyülekezet!

A mai ünnepnapon Isten iránti hálával, büszkén és csodálattal emlékezünk a vallásszabadság törvényének kihirdetésére, amely az erdélyi unitarizmus szellemi küzdelmének csúcspontja, egyetemes unitárius egyházunk alapköve, fundamentuma, de felekezettől függetlenül minden erdélyi magyar, keresztény ember kincse, öröksége és feladata-felelőssége is egyben.

1568. január 6–13. között tartották Tordán azt az országgyűlést, amely törvénybe iktatta a felekezetek közti béke, a mai ökumenia alapjait.

Melyek ezek az alapok? A közösség vallásgyakorlási jogának a biztosítása azáltal, hogy a törvény kimondja, a közösség „oly prédikátort tarthasson, az kinek tanítása ő néki tetszik”, a hitnek mint Isten ajándékának az egymásban való megbecsülése – „ne szidalmaztassék senki az religióért senkitől” – és az igehirdetésnek, a prédikálásnak, Isten üzenetének, a hit hirdetésének az akadálymentesítése, mivel a hit hallásból van, s ez az Isten ajándéka mindenkié. Mi pedig, kései tanítványok, örökösök is valljuk egy szívvel, hogy ez a sziklaszilárd alapja a vallási türelem, tolerancia és lelkiismereti szabadság törvényének.

Vallottuk és vállaltuk, és ma is valljuk és vállaljuk – és olyan szomorú, hogy azért több száz évnek el kellett telnie ahhoz, hogy ma felekezettől függetlenül itt ülhessünk és örvendjünk egymás örömének, együtt ünnepeljünk, vagy éppen egy másik testvérfelekezet templomában, közösségében köszöntsük egymást a béke jegyében, egyetemes imaheti alkalmainkon egymás szószekeit átengedjük, és végre mindannyian megértjük azt, hogy az, akinek átadtuk a szószekeket, ő is Isten ajándékát hozta, ő is Isten ajándékát akarja átadni, evangéliumot hirdet, vigasztalni akar, imádkoztatni, Istenhez, egymáshoz közel vinni.

¹ Elhangzott Kolozsváron 2023. január 13-án.

Igen, több száz év el kellett teljen, hogy ezeken az alapokon megvessük végre a lábunkat, megnyugodjon rajta a szívünk, és ne a különbözőségeket keressük és feszítsük egymásnak, hanem az Istenhez és egymáshoz való (vissza)kapcsolódásnak a lehetőségeit keressük.

Szentivánlaborfalván, ahol élek, szolgálok, nagyon sokszor hallom más felekezetű hívektől a kérdést, amikor valamilyen egyházi, hitbeli gond adódik (mert hát még mindig van ilyen):

– Tiszteletes úr, hát mit ír az unitárius templom bejárata fölött? Egy az Isten, nem?

És ők ebbe nem gondolnak bele semmilyen teológiai, dogmatikai furfangot, nem az egység vagy a háromság kérdése ez, hanem az a meggyőződés, hogy mindannyiunknak ugyanaz az Istenünk van. S hogy ki hogyan éli meg a vele való kapcsolatát, milyen csomagolásban van, milyen szalaggal van átkötve az ajándék, a hit, azért senki ne szidalmaztassék senkitől.

Egyik fiatal református lelkésztestvérem, amikor meghívtam egyetemes imaheti szolgálatra, ijedten akarta visszautasítani a felkérést azzal a rémült gondolattal, hogy:

– Én nem ismerem az unitárius liturgiát, és nem tudok unitáriusul prédikálni.

Az én válaszom pedig ez volt:

– De hát senki nem kéri ezt, és éppen azért hívunk más felekezetű lelkészeket, hogy ki-ki hozza a maga hitét, ismerjük meg egymást, és a mi ajándékainkat tudjuk egymás mellé tenni és így gazdagítani egymást... De ha mégis nagy rajtad a nyomás, akkor hirdesd nekünk, prédikáld nekünk a szeretetistent, mert az mindenkié!

Ettől és ezért és így legyen egy az Isten! A szeretetistent, akit többféleképpen hiszünk és vallunk, egynek, háromnak. Ugyanígy Jézust: embernek, Istennek, istenembernek, prófétának, gyógyítónak, mesternek, rabbinak... És mindenki meg van győződve a maga igazáról, igazságáról, és ez addig rendben is van, amíg nem sértjük meg a szeretet törvényét azzal, hogy kizárunk, kirekesztünk, megbélyegzünk, kinevetünk vagy szidalmazunk valakit azért, mert ő másként gondolja, vallja, hiszi Istent vagy Jézust.

Igen, sokféleképpen valljuk, hisszük, gondoljuk el Istent vagy Jézust, de nem is ez a legfontosabb kérdés, hanem az, hogy vajon az az Isten, akit én hiszek és vallok, mit gondol rólam? Vajon az a Jézus, akit én hiszek és vallok, mit mondana rólam, mit mondana mondjuk, ha be kellene ajánljon engem az Atyánál?

Hogy mit vállalsz, az a te személyes ügyed. Az én kérdésem magamhoz és hozzátok egyaránt, hogy mit vállalsz nap mint nap abból, amit megvallasz a te Istenedről, Jézusodról.

Mit vállalsz a szeretet törvényéből az Isten országa ügyében?

Mi, akik az Újszövetség gyermekeinek valljuk magunkat, és tudjuk azt, hogy minden parancsolatok között az első az új parancsolat: egymást szeressétek! Mit és mennyit vállalunk ebből és ezért egy olyan világban, ahol hihetetlenül keskeny és legtöbbször kényelmetlen ez az út, és időnként csikorog a szekér alattunk, és csikorog a szeretet is a fogunk között? De ezt a parancsolatot, ezt a küldetést kaptuk, és nem azért, hogy szenvedjünk miatta, hanem hogy gyümölcsöt teremjünk, és hogy növekedjünk a szeretetben, gazdagodjunk általa, és gazdagítsuk egymást. Hogy megérezzük és megéreztessek, jó itt, ebben a világban élni, helyünk van, részünk van Isten teremtett világában, otthonunk van és sok-sok feladatunk, nemcsak önmagunkért, hanem mert reánk bízottak vannak, és érdemes, és nem hiábavaló a szolgálatunk, még akkor is, ha gőzerővel dolgoznak ellenünk fejedelemségek és hatalmasságok.

Helyünkön vagyunk-e ebben a szolgálatban?

A reformáció sok ajándékát örököltük, a korona a vallásszabadság törvénye. A rugó, a mozgató, felhajtóerő a semper reformanda, az örökös megújulás elve, amelyet időnként félreértünk: Ecclesia semper reformanda est, vagyis az egyháznak mindig vissza kell igazodnia az alaphoz, az apostoli tanítás mércéjéhez, vagyis a Szentíráshoz, és próbálkozunk, olykor már szenvedünk a megújulni akarás kényszerében és szabadságban, próbáljuk tartani a gyeplőt a megújuló formákban, normákban, liturgiában. De a legfontosabb a szeretetben, a szeretet-istenben való szüntelen megújulás, megerősödés, a hozzá való visszakapcsolódás, ebben élni, szolgálni, szeretni egymást, szeretni, szolgálni Istent, ezt megvalítani és vállalni mindent ezért!

A mi megvallott hitünket vállaljuk-e? A helyünkön vagyunk-e? Papok, gondnokok, keblitanácsosok, presbiterek, egyházfiak, gyülekezeti, közösségi tagok? Tartozunk valakihez, valahová... de mivel tartozunk?

Hogyan látjuk a jövőnket? Mit vallunk és vállalunk a jövőnkért? Csak azt látjuk, hogy fogyunk, hogy egyre nehezebb, hogy egyre több a magába roskadó, befele forduló szív, hogy Isten ígéje, üzenete egyre inkább süket fülekre talál, és egyre többen indulnak el a világ hamis káprázatai után, mint Isten arcának a világossága felé... csak ezt látjuk-e? A bizonytalanságot, amely félelemmel és kételességgel tölti el a szívünket, és állandó panaszra indítja a szánkat, kicsinységünk, fogyásunk, állandó kisebbségi komplexusunk présében? És újra és újra elsírjuk, hogy „Omladozik lassan magas Déva vára, / Dávid Ferenc egykor oda volt be-

zárva...”, pedig magas Déva vára lassan teljesen újjáépül, Dávid Ferenc és a többi nagyszerű Isten és ember szolgálja itt vannak velünk és otthon a gyülekezeteinkben, csak végre újra egymásra kellene találjunk, s újra lángoló lélekkel vállalni azt, amit vallunk Istenről és az ő országáról.

Ha a kövek újjáépülhetnek, akkor mennyivel inkább újjáépülhet a lélek, a szív, az ember, és mi mennyivel drágábbak vagyunk Istennek, mint a kövek! Én hiszem azt, hogy ha a köveknek van új kezdet, annál inkább van új kezdet, megújulás, remény, erő Isten gyermekeinek, az embernek, a szívnek, a bennünk levő isteni résznek, a léleknek!

Borúlátásunk, kicsinységünk, fogyásunk, kisebbségi komplexusunk présének a feloldására a mai alkalomra egy kisprófeta üzenetét olvastam, egy kisprófeta nagy üzenetét, egy olyan üzenetet, amely már több mint kétezeröttszáz éves, és mégis, ma is tanít, ma is utat, irányt mutat.

Habakuk prófeta is megfogalmazta, megírta panaszát, az őt körülvevő viszálykodás, jogtiprás, romlás, erőszak, kapzsiság miatt, és ha a mába helyezzük a történetet, azt látjuk, hogy a világ nem sokat változott, legalábbis a jó irányba.

Látva ezt az önmaga szennyeiben pörgő világot, olyan sokszor hallom megrekedni magunkat ezekben a kérdésekben: hol van az Isten, miért nem tesz valamit az Isten, miért engedi ezt az Isten?

A prófeta is kiönti szívét, kérdez és panaszkodik... imádkozik, de nem reked meg a kérdések és kételyek szorításában. Változást akar, de így kezdi el: örhe-lyemre állok, odaállok a bástyára, figyelek, várok. Nem perel a végletekig, hanem kérdez, aztán figyel, és vár... Csendben van, mert csak a csendben szólít meg az Isten. Ameddig van válaszod, ameddig úgy tűnik, meg tudod oldani kérdéseidet, problémáidat, ő, az Isten hallgat. Nem jut szóhoz. Isten csak akkor jut szóhoz, ha el tudsz csendesedni, ha be tudod látni, hogy nincsenek, elfogytak igazi nagy válaszaid, nem tudod megoldani a kérdéseidet, szükséged van az ő segítségére, válaszaira, vigasztalására, és ettől nem vagy kisebb, nem vagy kevesebb. Hazudik a világ, és önbecsapás, hogy mindent meg tudunk – és jól! – oldani egyedül, de mekkora ajándék, lehetőség, öröm, remény, hogy ott van a te Istened, akit meg lehet kérdezni, akinek vannak a válaszai, csak engedd őt szóhoz jutni, mert szeret, mert nem akar elveszíteni, segíteni akar, kiszerezni, kisimogatni életed golyótás völgyeiből, és a szétgurult lelki köveket újra egymásra rakni, és nem uniós forrásból, hanem áldásból, kegyelemből, irgalomból, szeretetből.

De ehhez csend kell, az Isten válaszára váró csend. Ha ez nincs, akkor mit viszel tovább? Mert fontos az, hogy mit emelsz fel a szívedben Istenhez, mit hozol az Isten színe elé, még ha olykor nem egyéb az, csak panasz, kételyek, kérdések, hiszen kinek mondjuk el a legnagyobb bizalommal és őszinteséggel mind-

azt, ami bennünk van, ha nem neki. De még fontosabb, mit viszel tőle tovább? Mit akar Isten ránk bízni, mivel akar megszólítani az ő csendjében, mi a válasza, mi a következő lépés, mi a küldetés, mi a feladat és az ezekhez való forrás, erő?

Őrhelyemre állok, Isten országának őrzőjeként – papok, gondnokok, keblitanácsosok, presbiterek, egyházi és világi tagjai közösségünknek – figyelek, hallgatom, mit mond, mit válaszol az Isten.

Lépésről lépésre: megkérdezzük, várjuk a válaszát, és ami talán a legnehezebb, elfogadjuk a válaszát akkor is, ha nem arra a válaszra számítunk, akkor is, ha az ő válasza nem a szájunk, szívünk íze szerint való, nem az a recept, amit mi benyújtottunk neki az imádságunkban, mert (lehet, hogy) neki is megvannak a válaszai. Talán ma is saját válaszaikkal jöttünk Isten házába! Tudunk-e csendben lenni? Tudunk-e hallgatni? Meghallani, elfogadni és merünk-e bízni?

A hit hallásból van! Akarod-e hallani Isten mai válaszát?

Habakuk részére Isten válasza ez volt: az igaz ember hite által él. Ezt kell a prófétának kőbe vésnie: Az igaz ember hite által él. A hit pedig mely hallásból van, s Isten ajándéka! A válasz egyszerű és világos. A kérdés az, hogy ez tud-e forrás lenni, be tud-e épülni az életünkbe, rá tudjuk-e, rá merjük-e építeni az életünket? Rá merjük-e bízni az életünket? Rá merjük-e álmodni, tervezni a jövőt? Vagy továbbra is kérdezzük: Hol van az Isten? Bár a kérdés jogos, ha magunk felé tesszük fel, mert nincs a helyén. Az őt megillető helyen van-e Isten az életünkben, mert ha ő, az Isten a helyére kerül, minden más egyéb is megtalálja a helyét.

Miért nem tesz valamit az Isten? Isten megtette a legnagyobbat: megteremtette ezt a világot, egy olyan világot, amelyre azt mondta, hogy jó, és nekünk ajándékozta, és még egy profi használati utasítást is adott hozzá: a Bibliát. Aztán az ember úgy érezte, hogy nem elég jó, és elkezdte szerelni, átformálni a maga szája íze szerint, a maga kényelmére, a maga képére és hasonlatosságára – nem értette vagy nem olvasta a használati utasítást, vagy éppen mindenki másként értelmezte. Valami jobbat akart annál, amit Isten jónak gondolt el, és még egyelőre nem járt sikerrel. Ha az ember kérdezné Istent, talán azt válaszolná: Ne másst akarj, hanem azt, amit adtam, gondozd, őrizd, vigyázd, gyarapítsd és add tovább. Ez a te örökséged, illetve az örökségből az a tiéd, amit te hozzá teszel. Mit tettél hozzá? Mit teszel hozzá nap mint nap ehhez a világhoz, mi marad utánad, mit hagysz magad után? Nehezen értjük meg egy olyan világban, amelyben mindenki valaki akar lenni, hogy tulajdonképpen nem is az az igazán fontos, hogy kik voltunk, püspökök, papok, egyházi-világi előljárók vagy egyszerű, „hétköznapi” gyülekezeti tagok, a mindennapok emberei, a fontos az, hogy mit hagyunk magunk után.

Amikor kirándulunk a természetben, lehet úgy is, hogy mindenütt amerre járok letördeljük az ágakat, fölrúgjuk a gombákat, letapossuk a virágokat. És lehet úgy is, hogy végigsimogatjuk Isten teremtett világát, ajándékát, és érezni akarjuk a levelek, a virágok, a szirmok selymét, illatát.

Mit hagyunk magunk után? Töréseket, szakadásokat, sérüléseket, vagy valami szépséget, értéket, örömet adunk hozzá a világhoz?

Miért engedi ezt Isten? „Mert ti szabadságra hivatatok, atyámfiai; csakhogy a szabadság ürügy ne legyen a testnek, sőt szeretettel szolgáljatok egymásnak.” (Gal 5,13) „Minden szabad, de nem minden használ. Minden szabad, de nem minden épít.” (1Kor 10, 23)

„A szabadság a teremtésnek az isteni kockázata, s egyben ez az ember számtalan bukásának, kudarcának legmélyebb gyökere” – fogalmazza meg Vad Zsigmond, a debreceni református nagytemplom esperes-lelkésze. A reformáció szintén felbecsülhetetlen ajándékát, a Bibliát olvasva nem mondhatunk mást, minthogy a tökéletes szabadságot a szeretetben szolgáló életben találjuk meg. És legyen bármilyen hitfelfogás, religió, vallás, felekezet, de ha szeretetben szolgáló étellel, életcéllal van, akkor van türelem, van elfogadás, van megértés, és tegyük hozzá, hogy akkor van helyünk egymás mellett, mert az Isten az őt megillető helyen van, s ettől fogva én is, mások is.

Nem vagyunk tökéletesek, de igyekszünk alkalmassá lenni, alkalmassá lenni arra, hogy Isten eszközeiként, Jézus útján, jó szívvel és szándékkal, szeretettel, a szeretet hatalmával, a szabadság felelősségével, alázattal és türelemmel azon dolgozzunk, hogy Isten országa itt legyen köztünk. Ámen.